

ראש השנה למלכים

ירושלמי פ"א ה"א

1

תני שמואל ופליג בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים מיכן שמונין חדשים ליציאת מצרים אין לי אלא חדשים שנים מניין וידבר יי' אל משה במדבר סני בשנה השניית אין לי אלא לאותו הזמן לאחר הזמן הזה מניין בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים אין לי אלא לשעה לדורות מניין ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' משנבנה הבית התחילו מונין לבנינו ויהי מקץ עשרים שנה אשר בנה שלמה את שני הבתים וגו' לא זכו למנות לבנינו התחילו מונין לחרבנו בעשרים וחמש שנה לגלותינו בראש השנה בעשור לחדש וגו' לא זכו למנות לעצמן התחילו מונין למלכות שנאמר בשנת שתיים לדריוש בשנת שלש לכורש מלך פרס

רמב"ם הלכות מלכים פרק א

2

הלכה א – שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך, ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק, ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה.

הלכה ב – מינוי מלך קודם למלחמת עמלק, שנאמר אותי שלח ה' למשחך למלך עתה לך והכיתה את עמלק, והכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית, שנאמר ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו', מאחר שהקמת מלך מצוה למה לא רצה הקב"ה כששאלו מלך משמואל, לפי ששאלו בתרעומת, ולא שאלו לקיים המצוה אלא מפני שקצו בשמואל הנביא, שנאמר כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו וגו' ...

הלכה ו – ואין מעמידין מלך ולא כהן גדול, לא קצב, ולא ספר, ולא בלן, ולא בורסי, לא מפני שהן פסולין אלא הואיל ואומנותן נקלה העם מזולזלין בהן לעולם, ומשיעשה במלאכה מאלו יום אחד נפסל. ...

הלכה ח – נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל, והיה אותו המלך הולך בדרך התורה והמצוה ונלחם מלחמות ה', הרי זה מלך וכל מצות המלכות נוהגות בו, אע"פ שעיקר המלכות לדוד ויהיה מבניו מלך. ...

פרק ג הלכה א

בעת שישב המלך על כסא מלכותו, כותב לו ספר תורה לעצמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו, ומגיהו מספר העזרה על פי בית דין של שבעים ואחד, אם לא הניחו לו אבותיו או שנאבד כותב שני ספרי תורה, אחד מניחו בבית גנזיו שהוא מצווה בו ככל אחד מישראל, והשני לא יזוז מלפניו, אלא בעת שיכנס לבית הכסא, או לבית המרחץ, או למקום שאין ראוי לקריאה, יוצא למלחמה והוא עמו, נכנס והוא עמו, יושב בדין והוא עמו, מיסב והוא כנגדו שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו.

פרק ה הלכה א

אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מצוה, ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, ואחר כך נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו. ...

פרק יא

ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושמעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביבו ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי. ואם לא הצליח עד כה או נהרג בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה והרי הוא ככל מלכי בית דוד השלמים הכשרים שמתו. ולא העמידו הקב"ה אלא לנסות בו רבים שנאמר ומן המשכילים יכשלו לצרוף בהן ולברר וללבן עד עת קץ כי עוד למועד.

מתוך: אמר על דרשות חז"ל – רבי אברהם בן הרמב"ם

3

החלק הרביעי שאומר אותו בפירוש פסוקים על דרך מחמדי השיר. לא מפני שאומרם האמין כי עניין הפסוק הוא עניין הדרש ההוא, וחלילה וחס! הוא מה שאמרו ז"ל מקרא לחוד

ותמצא לחכמים ז"ל דרשות מזה החלק בלי ספק שלא יהא פירוש דרשות פסוק אלא דרשות עומדות בעצמן, כדאמר בגמרא ר"ה:

"תנא הוא כנען, הוא סיחון, הוא ערד. סיחון שדומה לסיח במדבר, כנען על שם מלכותו, ומה שמו ערוד שמו". וקרוב להיות כי רוב הדרשות הנמצאות בדבריהם ז"ל הם מזה החלק, כי הוא האמת שאין עליו מערער אלא שוגה ופתי, כי זה החלק מדבריהם יתחלק לחלקים רבים בהחלק ענינים, כהתחלק דעת המשוררים, כן יתחלקו דרשות אלו בהתחלק דעות האומרים וחכמתם, והתבונן זה.

במדבר רבה (וילנא) פרשה יט ד"ה כ ויראו כל

4

...ויראו כל העדה כי גוע אהרן, מה כתיב אחריו וישמע הכנעני מלך ערד את מוצא כיון שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ונראו כאשה פרועה, מי היה מלך ערד זה עמלק שנא' (שם / במדבר / יג) עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמורי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן והיה יושב על הפרצה כיון ששמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד מיד נתגרה בהם, ...

ילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשד

5

ברפידים כתיב היש ה' בקרבנו מיד ויבא עמלק, וכן בשעה שמת אהרן שנאמר ושמע הכנעני א"ר יהודה בר שלום לבוש כנעני לבש ולמד שיחת כנענים והיה מדבר בלשונם שלא יכירו אותו ישראל ובכל שעה הוא בא, במרגלים כתיב כי העמלקי והכנעני שם לפניכם וכתיב וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא ויכום ויכתום וגו',

במדבר פרק יד

(מב) אֵל תֵּעָלוּ כִּי אִין ה' בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגְּפוּ לִפְנֵי אֲיִבֵיכֶם: (מג) כִּי הָעַמְלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וְנִפְלְתֶם בְּחָרֵב כִּי עַל כֵּן שִׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְדֹד וְלֹא יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם: (מד) וַיַּעֲפְלוּ לְעֵלֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית ה' וּמִשָּׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה: (מה) וַיֵּרֶד הָעַמְלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּכּוּם וַיִּכְתּוּם עַד הַחֲרָמָה:

שמות רבה (שנאן) פרשה ב ד"ה ב, ו ויאמר

ב, ו ויאמר הנני (שמות/ ג'). הנני לכהונה ולמלכות. אמר ליה הקב"ה: במקום עמודו של עולם אתה יושב? אברהם אמר הנני (בראשית כב) ואתה אומר הנני? בקש משה שיעמדו כהנים ומלכים ממנו. אמר ליה: אל תקרב הלם

(שמות/ג') , כלומר, לא יהיו בניך מקריבים, שכבר מתוקן אהרן אחיך. הלם זה מלכות, כמה דאת אמר: כי הביאתני עד הלם (שמו"ב = שמואל ב' = ז). אמר ליה הקב"ה: כבר מתוקן המלכות לדוד. אבל משה זכה לשתייהן – כהונה, ששימש שבעת ימי המלוואים; מלכות – שנאמר: ויהי בישרון מלך (דברים לג).

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה ב

6

ויאמר הנני הנני לכהונה ולמלכות, א"ל הקב"ה במקום עמודו של עולם אתה עומד, אברהם אמר הנני ואתה אומר הנני, בקש משה שיעמדו ממנו כהנים ומלכים א"ל הקב"ה אל תקרב הלום כלומר לא יהיו בניך מקריבין שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך, הלום זו מלכות כמה דתימא (שמואל ב ז) כי הביאותני עד הלום, ואומר (שם/שמואל/א י) הבא עוד הלום איש, א"ל הקב"ה כבר מתוקן המלכות לדוד אעפ"כ זכה משה לשתייהן, כהונה ששימש בז' ימי המלוואים, מלכות דכתיב (דברים לג) ויהי בישרון מלך,